

Motion till riksdagen

1989/90:N298

av Britta Bjelle och Birgit Friggebo (båda fp)

Effekterna av kollektiv hemförsäkring med reservationsrätt

Ca 443 000 LO-medlemmar omfattas i dag av kollektiv hemförsäkring. Dessutom kommer Handels ca 159 000 medlemmar att få kollektiv hemförsäkring. Försäkringsformen har sanktionerats av regeringen, som ställt sig bakom försäkringsverksamhetskommitténs förslag om kollektiv hemförsäkring med reservationsrätt. Riksdagen har tidigare år behandlat motioner som ställt sig kritiska till en kollektiv hemförsäkring och begärt en lagstiftning på området. Motionerna har avslagits av kammaren. Den kollektiva hemförsäkringen har nu funnits ett antal år och vi kan börja skönja de negativa effekter som en sådan försäkring har för den enskilde konsumenten samt för en sund utveckling av försäkringsväsendet. Det finns en rad negativa konsekvenser, som vare sig försäkringsverksamhetskommittén, regeringen eller riksdagen tagit hänsyn till.

Subventionering

Försäkringspremien varierar för en hemförsäkring beroende på vilken risk försäkringen är utsatt för. En sådan riskfaktor som tillmäts stor betydelse är var i landet hushållet är beläget som skall försäkras. Stockholmstrakten är exempelvis indelat i flera riskområden av försäkringsbolagen (upp till nio områden) och där premien varierar mellan ca 500 kr. upp till 1 400 kr. Denna variation uppstår trots att en annan riskfaktor, nämligen försäkringsbeloppet, har hållits konstant. I det här fallet är försäkringsbeloppet 300 000 kr.

Den här variationen i försäkringspremien bygger på skälighetsprincipen i försäkringsrörelselagen som innebär att premien skall vara skäligen i förhållande till den risk som försäkringen täcker och på ett skäligt sätt fördelas mellan försäkringsstagarna.

För kollektiv hemförsäkring varierar premien vanligtvis i enbart tre riskområden, Stockholm, Göteborg och Malmö samt landet i övrigt. I Stockholm är premien för en kollektiv hemförsäkring ca 300 kr. och för riskområdet landet i övrigt ca 200 kr.

För en konsument som bor i Stockholm kan premien för en hemförsäkring således bli antingen ca 1 400 kr. eller ca 300 kr. beroende på om han är medlem i en fackförening som tillhandahåller en kollektiv hemförsäkring eller ej.

Utifrån skälighetsprincipen kan man fråga sig vem som betalar för lite el-

ler för mycket, personen A som tecknat en individuell hemförsäkring i Stockholm med en premie på 1 400 kr. eller A:s granne B som tecknat en kollektiv hemförsäkring med premien 300 kr. och där båda har behov av ett försäkringsskydd på 300 000 kr.

Hemförsäkringar är ingen god affär för försäkringsbolagen. Förlusterna var för hemförsäkring under 1987 196 milj. kr. Motsvarande siffra 1986 var 193 milj. kr. Med hänsyn därtill är det uppenbart att svaret på frågan är att kollektiv hemförsäkring antingen subventioneras av individuellt tecknad hemförsäkring eller att premienivån på kollektiv hemförsäkring satts lågt för att "köpa in sig på" marknaden.

Kollektiv hemförsäkring innebär också att kollektivt hemförsäkrade hushåll i landsorten subventionerar kollektivt hemförsäkrade hushåll i storstäderna. En ungdom som nyligen flyttat hemifrån boende i t.ex. Piteå med ett försäkringsbehov av 100 000 kr. betalar för en kollektiv hemförsäkring ca 200 kr. Ett äldre hushåll i Stockholms innerstad med ett försäkringsbehov av 300 000 kr. betalar för en kollektiv hemförsäkring ca 300 kr. Här är premievariationen 1:1,5.

För en individuellt tecknad hemförsäkring, som tar hänsyn till riskskillnaderna och tillämpar skälighetsprincipen, är premievariationen 1:7 under ovanstående förutsättningar.

När det gäller Handels kollektiva hemförsäkring uppges i tidningen Handelsnytt nr 11, att "arbetslöshetskassans 200 milj.kr. överläts till Handels och blir i stället grundplåt i Handels hemförsäkring. Den årliga avkastningen hjälper till att finansiera försäkringen". Premien uppges vara 0 kr., eftersom försäkringen ingår i medlemsavgiften. Genom detta förfaringsätt snedvids konkurrensläget för en hel bransch.

I tidningen Sjömannen 12/89 uppger Sjöfolksförbundet att hemförsäkringen skall ingå i medlemsavgiften. Även om man avsäger sig försäkringen får medlemmen inget avdrag på medlemsavgiften. Den som således vill klara sin försäkringsfråga själv får vara med och betala de andra medlemmarnas försäkring. I själva verket får hela svenska folket vara med och betala genom att fackföreningsavgiften är avdragbar vid beskattningen.

Dubbelanslutning

Kollektiv hemförsäkring med reservationsrätt innebär inte bara ett orättvist premiesystem utan medför också att hushåll blir dubbelförsäkrade. I dag beräknar man att ca 100 000 LO-medlemmar är helt i onödan dubbelförsäkrade.

Orsaken härtill är att regeringen accepterat s.k. negativ avtalsbindning eller reservationsrätt för kollektiv hemförsäkring mellan fackföreningar och dess medlemmar.

Näringsidkare får inte använda sig av negativ avtalsbindning gentemot konsument. Utifrån detta utgår givetvis konsumenterna ifrån – och med rätta – att de inte behöver tacka nej eller reservera sig mot ett erbjudande om en tjänst eller vara som de inte beställt för att undvika att bli bundna av erbjudandet. Detta oavsett om erbjudandet kommer från en näringsidkare eller en fackförening.

Att i den här situationen tro att information skulle lösa problemet med dubbelförsäkring är att ta för lätt på problemet. Det har ju också visat sig i praktiken att det inte är möjligt att genom information eliminera problemet. Lösningen på problemet är att även på det här området förbjuda negativ avtalsbindning.

I praktiken kan den negativa avtalsbindningen eller reservationsrätten för kollektiv hemförsäkring betyda att en LO-familj, där mannen är med i Målarförbundet, hustrun i Kommunalarbetareförbundet och sonen i Elektrikerförbundet har tre hemförsäkringar, varav två till intet värde, men de betalar ändå för alla tre försäkringarna.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär en utvärdering av de konsekvenser som den kollektiva hemförsäkringen med reservationsrätt har föranlett för konsumenterna samt de konsekvenser som den får för en framtida sund utveckling av försäkringsväsendet.

Stockholm den 24 januari 1990

Britta Bjelle (fp)

Birgit Friggebo (fp)